

Η ηδονή της πολυγλωσσίας

ΛΕΝΑ

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Σάββατο πρωί, κάθησα σε ένα μικροσκοπικό αλλά κομψό καφέ του κέντρου. Δύο λεπτά αργότερα, ήρθε κάι κάθησε στο τραπέζι δίπλα μου ένας νεαρός, γύρω στα 20-22. Παρήγγειλε έναν freddo και άνοιξε μπροστά του ένα γαλλικό περιοδικό (υποθέτω ήταν το «L'Express»). Πρόσεξα αμέσως τις σημειωμένες με φλούδα μαρκαδόρο λέξεις και δίπλα του, πολυκαιρισμένο, ένα γαλλικό λεξικό «Le Robert micro». Διαβολική σύμπτωση αλλά από την άλλη πλευρά καθόταν μια – λίγο πιεστική – μπέρα που διάβαζε ένα αγγλικό βιβλίο στη δωδεκάχρονη, νομίζω, κόρη της (από όσο μπόρεσα να δω μια διασκευασμένη για παιδιά ιστορία από τις εκδόσεις Penguin). Πιάσαμε την κουβέντα. Ο νεαρός ετοιμαζόταν για το Sorbonne 2, η μαμά ήθελε να ενισχύσει το λεξιλόγιο της κόρης της. Στην παρέα προστέθηκε και μια 45χρονη γυναίκα, μαθηματικός, όπως μου είπε, αλλά με μια ιδιαίτερη έφεση στις γλώσσες: «Είναι δομές, γι' αυτό με έλκουν. Εμαθα μόνη μου τουρκικά. Είναι η μοναδική γλώσσα που δεν έχει εξαιρέσεις». Κάθησα λίγο ακόμη να απολαύσω αυτή τη δροσερή polyglotte όσον στο κέντρο της Αθήνας. Ακόμη και σε εποχές κρίσης, σκέψης, με την ελληνική οικογένεια να «κόβει» αβέρτα «διαίτερα» και φροντιστήρια, η εκμάθηση ξένων γλωσσών παραμένει το εθνικό χόμπι μας (οι Έλληνες παραμένουν πρώτοι σε επίπεδο γλωσσομάθειας στην Ευρώπη).

Τα τελευταία 15 χρόνια όλο και περισσότερες έρευνες έρχονται να αναδείξουν την αιώνια λιακάδα του πολυγλωσσού μυαλού. Και δεν είναι μόνο η εγκεφαλική

νεότητα και οι μειωμένες νοητικές εκπώσεις (μέχρι και η επιβράδυνση της άνοιας) που εξασφαλίζουν όσοι μαθαίνουν, ακόμη και σε προκεχωρημένη πλικιά, μια έστω γλώσσα πέραν της μητρικής τους. Είναι ότι με κάθε γλώσσα που μιλάς ασκείσαι σε περισσότερα εννοιολογικά σχήματα. Η ξένη γλώσσα είναι πρωτίστως ένας άλλος τρόπος «προσπέλασης του κόσμου», όπως μου είχε πει ο καρακτηριστικά προ επών ο εθνικός γλωσσολόγος μας Γεώργιος Μπαμπινιώτης. Γιατί δεν μαθαίνεις απλώς άλλες λέξεις για τα ίδια πράγματα, αλλά εισάγεσαι σε μια άλλη οργάνωση, σύλληψη και έκφραση του κόσμου. «Σαν να σε μια άλλη διαμόρφωση της πραγματικότητας».

κινά με έρευνα που δημοσιεύτηκε εσχάτως στην επιθεώρη-

ση «Psychological Science», οι δίγλωσσοι διαθέτουν μια «νοητική ελαστικότητα» που τους επιφέρει κάθε φορά να εναλλάσσουν όχι μόνο τη γλώσσα αλλά και την οπική τους. Οπως θα γράψει στον βρετανικό «Independent» ο επικεφαλής της έρευνας αυτής Πάνος Αθανασόπουλος από το Τμήμα Γλωσσολογίας και Αγγλικής Γλώσσας στο Πανεπιστήμιο του Λάνκαστερ: δίγλωσσοι και μονόγλωσσοι εθελοντές κλήθηκαν να παρακολουθήσουν βιντεοκλίπ στα οποία εμπλεκόταν κάποιο είδος κίνησης (π.χ. μια γυναίκα που περπατάει προς ένα αυτοκίνητο ή ένας ποδηλάτης που κατευθύνεται προς ένα σουπερμάρκετ). Τους ζητήθηκε να περιγράψουν αυτό που βλέπουν. Ο μονόγλωσσος Γερμανός είπε: «Μια γυναίκα περπατάει προς ένα αυτοκίνητο» και «ένας άνδρας κάνει ποδήλατο κατευθυνόμενος προς ένα σουπερμάρκετ». Ο μονόγλωσσος Αγγλος, πάλι, περιέγραψε μόνο την πράξη: «Μια γυναίκα περπατάει» ή «ένας άνδρας κάνει ποδήλατο». Λογικό καθότι οι γερμανόφωνοι υιοθετούν εν γένει μια πιο «ολιστική» προσέγγιση – βλέπουν δηλαδή το όλον – εν αντιθέσει με τους αγγλόφωνους που «ζουμάρουν» ανελέητα πάνω στην πράξη και όχι στην έκβασή της (το αποτέλεσμα ή τον στόχο της). Οταν όμως ζητήθηκε το ίδιο από δίγλωσσους εθελοντές (αγγλόφωνους και γερμανόφωνους), επέδειξαν την υπερφυσική ικανότητα σουπερήρωα. Ανάλογα με τη γλώσσα που χρησιμοποιούσαν κάθε φορά, άλλαζαν και «κοστούμι».

Γιατί οι γλωσσομάθεις ζουν καλύτερα

είναι ακόμη πιο ζωτικής σημασίας στη σημερινή Ελλάδα της «νέας εθνικοφρούσύνης». Σε καθιστά πιο ανεκτικό, σε απαλλάσσει από τη γλωσσική σου αλαζονεία, σε καθιστά πολιτική κόσμου. «Το να κατατίθεσις μια δεύτερη γλώσσα είναι σαν να έχεις μια δεύτερη ψυχή» έλεγε ο «Πλατέας της Ευρώπης», ο Καρλομάγνος. Αυτό πρέπει ενδεχομένως να θυμούνται όσοι επιμένουν να απαξιώνουν την ξένη γλώσσα, αντιμετωπίζοντάς τη μόνο ως καταναγκαστικό έργο ή ως σίγουρο «διαβατήριο» για μια απαιτητική αγορά εργασίας. Άλλα και όλοι εκείνοι (στη δημόσια κυρίως εκπαίδευση) που επιμένουν να τη διδάσκουν, χωρίς αγάπη και φαντασία, σαν αποπαίδι της διδακτέας ύλης. • lpapadimitriou@tovima.gr